

อิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะพื้นฐานการสอบบัญชีที่ดี
และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชี
ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง
THE INFLUENCE OF KNOWLEDGE, GOOD AUDIT EVIDENCES
AND MANAGEMENT SKILLS ON THE AUDIT QUALITIES OF
CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS IN THAILAND
WITH HIGH INCOME

กิตติคม จินเทียรณ¹

ประเวศ เพ็ญวุฒิมิถุ²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะพื้นฐาน การสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับ อนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ ตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง จำนวน 252 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ คุณลักษณะพื้นฐานการสอบบัญชีที่ดี ความสามารถทางการบริหารงาน และคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม และเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก และจากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ความรู้ความสามารถ มีอิทธิพล ต่อคุณภาพการสอบบัญชี 2) คุณลักษณะพื้นฐานการสอบบัญชีที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี และ 3) ความสามารถทางการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี

คำสำคัญ: ความรู้ความสามารถ หลักฐานการสอบบัญชีที่ดี ความสามารถทางการบริหาร คุณภาพการสอบบัญชี

Abstract

This study aims to examine the influence of knowledge good audit evidences and management skills on the audit quality of certified public accountants in Thailand with high income. The methodology is a quantitative research. The sample used in this study is 252 certified public accountants in Thailand with high income, used questionnaire to

¹ คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม email: Perfectlimitation@gmail.com

² คณะบัญชี มหาวิทยาลัยศรีปทุม

collect data. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

Study results show that the certified public accountant agreed with having knowledge good audit evidences, management skills and audit quality as a whole and in each aspect at a high level; and study results show that 1) knowledge affects the audit quality; 2) good audit evidences affects the audit quality; and 3) management skills affects the audit quality.

Keywords: Knowledge, Good audit evidences, Management skills, The audit quality

บทนำ

ในปัจจุบันนั้นสภาพแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกรรมทางการค้าที่มากขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเหล่านี้ก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ทำให้การตรวจสอบต้องเปลี่ยนไปเน้นที่การพิจารณาฐานความเสี่ยงแทน และเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีนั้น ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจึงควรนำกระบวนการสอบบัญชีเข้ามาช่วยกำหนดวิธีในการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพงานสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป เพื่อสะท้อนผลการปฏิบัติงานที่ดี (สมพงษ์ พรอุบลรัตน์, 2545 : 7)

กระบวนการสอบบัญชีที่ดี เปรียบเสมือนเป็นการรวบรวมและประเมินหลักฐานการสอบบัญชีที่เพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้ผู้สอบบัญชีสามารถสรุปผลการตรวจสอบและจัดทำรายงานการสอบบัญชีได้ โดยผู้สอบบัญชีต้องมีการวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างการเงินที่ตรวจสอบนั้นได้แสดงข้อมูลที่เหมาะสมและเพียงพอ (นิพนธ์ เทินโชคชัยชนะ และ ศิลปะพร ศรีจันทเพชร, 2554 : 3)

ความสามารถทางการบริหาร ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของการบริหารงานการตรวจสอบของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ที่จะส่งผลให้มีการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด และแสดงถึงความสามารถของผู้สอบบัญชีในการปฏิบัติงานภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ (ปาริชาติ สมภาร, 2555 : 29)

คุณภาพการสอบบัญชี เป็นการแสดงความเห็นไว้ในงบการเงินของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ปราศจากข้อผิดพลาดใด ๆ โดยนำรายงานการสอบบัญชีมาใช้เป็นตัวบ่งชี้ในการวัดคุณภาพของงานการสอบบัญชี และคุณภาพการสอบบัญชียังสามารถวัดได้จากความเป็นอิสระในการตรวจสอบ หรือไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจทำให้เกิดเป็นข้อผิดพลาดในรายงานการเงินนั้นได้ (สมพงษ์ พรอุบลรัตน์, 2551 : 27)

ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต จึงมีหน้าที่ตรงในการสอบบัญชีและแสดงความเห็นไว้ในรายงานการสอบบัญชี โดยก่อนจะปฏิบัติงานได้นั้นต้องได้รับอนุญาตจากสภาวิชาชีพบัญชีก่อนถึงจะสามารถปฏิบัติงานได้ ซึ่งการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีจะเป็นการตรวจสอบงบการเงิน โดยผู้สอบบัญชีต้องดำเนินการปฏิบัติงานด้วยความรู้ความสามารถ ทักษะประสบการณ์ทางวิชาชีพ อันสะท้อนถึงคุณภาพการสอบบัญชี

ต่อไป (นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปะพร ศรีจันทเพชร, 2554 : 5)

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย อิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง ซึ่งทำการเก็บข้อมูลจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง เพื่อให้ได้ซึ่งผลลัพธ์ที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานให้กับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ

1.1 เพิ่มเติมองค์ความรู้ทางวิชาการ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี อันได้แก่ ความรู้ความสามารถ ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ ด้านการบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านกฎหมาย และ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

1.2 เพิ่มเติมองค์ความรู้ทางวิชาการ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี อันได้แก่ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชี ประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ ความเพียงพอ ความเชื่อถือได้ ความเกี่ยวพัน และ ความมีประโยชน์

1.3 เพิ่มเติมองค์ความรู้ทางวิชาการ และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี อันได้แก่ ความสามารถทางการบริหารงาน ซึ่งประกอบไปด้วยด้านต่าง ๆ คือ การวางแผน การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

2. ประโยชน์ในการนำไปใช้

2.1 เพื่อเป็นแนวทางให้กับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยได้มีการเสริมสร้างความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชี ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถทางการบริหารงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่เพิ่มขึ้นของคุณภาพการสอบบัญชี

2.2 เพื่อเป็นแนวทางให้กับองค์กรที่มีลักษณะการดำเนินธุรกิจที่ใกล้เคียงกับผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยได้มีการเสริมสร้างความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชี ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถทางการบริหารงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่เพิ่มขึ้นของคุณภาพการสอบบัญชี

สมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 2 ความรู้ความสามารถ มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 3 คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี

สมมติฐานที่ 4 ความสามารถทางการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชี อันได้แก่ ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงาน ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ คือ

2.1.1 ความรู้ความสามารถ ได้แก่ ด้านการบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.1.2 คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี ได้แก่ ด้านความเพียงพอ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านความเกี่ยวพัน และด้านความมีประโยชน์

2.1.3 ความสามารถทางการบริหารงาน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผล

2.2 ตัวแปรตาม คือ คุณภาพการสอบบัญชี ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความสร้างสรรค์ ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาล

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา

ช่วงระยะเวลาที่ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 5 มีนาคม ถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2561 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น ประมาณ 2 เดือน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย จำนวน 1,272 คน (สภาวิชาชีพบัญชี, 2560 : 34)

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง จำนวน 252 คน โดยใช้การกำหนดขนาดตัวอย่างตามวัตถุประสงค์การวิจัย ซึ่งงานวิจัยที่ใช้สถิติวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ขนาดของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อตัวแปรตามต้องใช้กลุ่มตัวอย่าง 10 หน่วยต่อ 1 ตัวแปรในการวิจัย ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมอย่างน้อย 100 คน (สุวิมล ว่องวานิช และ นางลักษณ์ วิรัชชัย, 2546 : 3) ในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรทั้งหมด จำนวน 18 ตัวแปร จึงได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมคืออย่างน้อยจำนวน 180 คน เพื่อให้การทดสอบสมมติฐานมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้สำหรับการวิจัยในครั้งนี้คือ 304 คน

กระบวนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดการเลือกตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Sampling) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 การสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ และข้อมูลทั่วไป โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบให้เลือกตอบคำตอบเดียว ส่วนที่ 2 การสอบถามข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ส่วนที่ 3 การสอบถามข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ส่วนที่ 4 การสอบถามข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับความสามารถทางการบริหารงาน และส่วนที่ 5 การสอบถามข้อมูลด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชี โดยลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

การตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือวิจัย โดยทำการทดสอบเครื่องมือ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การตรวจสอบความตรง (Validity) ประกอบด้วยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องจำนวน 3 ท่าน ผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และส่วนที่ 2 การตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ทำการทดสอบความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงของแต่ละตัวแปรได้ค่าตามมาตรฐานที่กำหนดคือ สัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่ามากกว่า 0.7 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่ามากกว่า 0.3 (Hair, et al., 2006 : 776 – 779) ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มีค่าอยู่ระหว่าง 0.726 ถึง 0.982 และค่าอำนาจจำแนกรายข้อมีค่าอยู่ระหว่าง 0.337 ถึง 0.967 ถือได้ว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงไม่ได้ทำการตัดข้อคำถามใด ๆ ออกจากการวัดตัวแปร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ภายหลังข้อคำถามผ่านการทดสอบเครื่องมือแล้ว ได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามทั้งสิ้น 450 ฉบับ โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้แบบสอบถามตอบกลับมาที่มีความสมบูรณ์ 304 ฉบับ คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 67.56 ซึ่งสอดคล้องกับ Asker, Kumar, et al. (2001 : 227 - 228) ที่ได้นำเสนอว่าการส่งแบบสอบถามต้องมีอัตราตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้ และจากแบบสอบถามที่ตอบกลับมามีความ

สมบูรณ์ 304 ฉบับ พบว่า เป็นผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า 50,000 บาทต่อเดือน จำนวน 52 คน และผู้มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป จำนวน 252 คน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้ผู้ที่มีรายได้ตั้งแต่ 50,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป เป็นผู้ที่มีรายได้สูงเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณใช้การบรรยายโดยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) มีชนิดของสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์แต่ละข้อแบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์และข้อมูลทั่วไป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปร ซึ่งประกอบไปด้วย ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ตี ความสามารถทางการบริหารงาน และคุณภาพการสอบบัญชี สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ตี และความสามารถทางการบริหารงาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ ค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า VIF (Variance Inflation Factors) และ 4) การทดสอบสมมติฐานการวิจัย สถิติที่ใช้ในการทดสอบ คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลด้านประชากรศาสตร์และข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง จำนวนทั้งสิ้น 252 คน ส่วนใหญ่เป็น 1) เพศหญิง จำนวน 137 คน คิดเป็นร้อยละ 54.37 2) อายุ 35 – 45 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 3) สถานภาพโสด จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 50.79 4) ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 153 คน คิดเป็นร้อยละ 60.71 และ 5) ประสบการณ์ในการทำงานด้านสอบบัญชี 5 – 10 ปี จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 45.24

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ตี ความสามารถทางการบริหารงาน และคุณภาพการสอบบัญชี

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ตี และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถ ด้านการบัญชี ด้านการสอบบัญชี ด้านกฎหมาย และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.38$) เมื่อพิจารณาในระดับรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรู้ความสามารถ ด้านกฎหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89, S.D. = 0.55$) รองลงมาคือ ด้านการสอบบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.48$) และต่ำที่สุดคือ ด้านการบัญชี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86, S.D. = 0.57$)

2. คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ตี ด้านความเพียงพอ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านความเกี่ยวพัน และด้านความมีประโยชน์โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.36$) เมื่อพิจารณาในระดับ

รายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี ด้านความเกี่ยวพัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.89, S.D. = 0.42$) รองลงมาคือ ด้านความมีประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.48$) และต่ำที่สุดคือ ด้านความเพียงพอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82, S.D. = 0.44$)

3. ความสามารถทางการบริหารงาน ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผลโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.27$) เมื่อพิจารณาในระดับรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสามารถทางการบริหารงาน ด้านการติดตามประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21, S.D. = 0.45$) รองลงมาคือ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88, S.D. = 0.44$) และต่ำที่สุดคือ ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.50$)

4. คุณภาพการสอบบัญชี ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความสร้างสรรค์ ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาลโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92, S.D. = 0.49$) เมื่อพิจารณาในระดับรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คุณภาพการสอบบัญชี ด้านความชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03, S.D. = 0.61$) รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.59$) และต่ำที่สุดคือ ด้านความทันกาล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84, S.D. = 0.59$)

ส่วนที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงาน

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร ที่ประกอบด้วยความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงาน มีค่า Tolerance ต่ำสุดเท่ากับ 0.320 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องมากกว่า 0.1 และค่า VIF มีค่าสูงสุดเท่ากับ 3.123 ซึ่งน้อยกว่า 10 (Black, 2006 : 585) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวแปร ไม่มีความสัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุ

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงานมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม

ตัวแปรอิสระ	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ความรู้ความสามารถ	.824	.068	.633	12.100	.000*
คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี	-.134	.072	-.097	-1.854	.065
ความสามารถทางการบริหารงาน	.203	.089	.113	2.269	.024*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = .432, SE_{est} = .382 n = 252, R² = .398, F = 54.566, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.398 หมายถึง ตัวแปรต้นทั้งหมดสามารถ อธิบายการใช้งานได้ร้อยละ 39.80

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และ ความสามารถทางการบริหารงานมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ สมมติฐานที่ 1 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของความรู้ความสามารถมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม

ความรู้ความสามารถ	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการบัญชี	.239	.051	.276	4.711	.000*
ด้านการสอบบัญชี	.260	.077	.254	3.359	.001*
ด้านกฎหมาย	.207	.069	.233	2.995	.003*
ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	.026	.038	.033	.688	.492

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 1.084, SE_{est} = .372 n = 252, R^2 = .432, F= 46.926, Sig = .000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.432 หมายถึง ตัวแปรต้นทั้งหมดสามารถ อธิบายการใช้งานได้ร้อยละ 43.20

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ความรู้ความสามารถมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ สมมติฐานที่ 2 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ของคุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดีมีอิทธิพลต่อคุณภาพ การสอบบัญชีโดยรวม

คุณลักษณะหลักฐานการสอบ บัญชีที่ดี	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านความเพียงพอ	.000	.110	.000	.002	.998
ด้านความเชื่อถือได้	.053	.085	.048	.631	.529
ด้านความเกี่ยวพัน	.317	.105	.272	3.009	.003*
ด้านความมีประโยชน์	-.180	.094	-.175	-1.919	.056

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 3.177, SE_{est} = .480 n = 252, R^2 = .054, F= 3.547, Sig = .008

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.054 หมายถึง ตัวแปรต้นทั้งหมดสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินได้ร้อยละ 5.40

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดีมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ สมมติฐานที่ 3 ได้รับการสนับสนุน

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุของความสามารถทางการบริหารงานมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม

ความสามารถทางการบริหารงาน	b	SE _b	Standardized Coefficients	t- value	Sig
ด้านการวางแผน	.108	.069	.098	1.558	.120
ด้านการดำเนินงาน	.079	.062	.080	1.276	.203
ด้านการติดตามประเมินผล	.132	.069	.120	1.927	.050*

หมายเหตุ ค่าคงที่ = 2.638, $SE_{est} = .485$ n = 252, $R^2 = .031$, F = 2.684, Sig = .047

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์พบว่า R^2 มีค่าเท่ากับ 0.031 หมายถึง ตัวแปรต้นทั้งหมดสามารถอธิบายการใช้จ่ายเงินได้ร้อยละ 3.10

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ความสามารถทางการบริหารงานมีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวมมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 นั่นคือ สมมติฐานที่ 4 ได้รับการสนับสนุน

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า ปัจจัยโดยรวม ได้แก่ ความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม แสดงให้เห็นว่า กรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อพิจารณารายปัจจัย พบว่า ความรู้ความสามารถ มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม และความสามารถทางการบริหารงาน มีอิทธิพลต่อคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ ศิริมาตร (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของลักษณะหลักฐานการบัญชีที่ดีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี ด้านความเชื่อถือได้ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม ด้านความถูกต้อง และด้านความเที่ยงธรรม 2) คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดีด้านความเกี่ยวพัน มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวมด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาล และ 3) คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี ด้านความมีประโยชน์ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวก

กับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม ด้านการสร้างสรรค และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปารีชาติ สมภาร (2555 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบของความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถทางการบริหารงาน ด้านการวางแผน ด้านการดำเนินงาน และด้านการติดตามประเมินผล มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านการสร้างสรรค และด้านความทันกาล สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญช่วง ศรีธรรษาภรณ์ (2554 : 152) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญการสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเชี่ยวชาญการสอบบัญชี ด้านทักษะทางวิชาชีพ มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาล 2) ความเชี่ยวชาญการสอบบัญชี ด้านประสบการณ์วิชาชีพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความกะทัดรัด ด้านความคิดสร้างสรรค์ และด้านความทันกาล 3) ความเชี่ยวชาญการสอบบัญชี ด้านจรรยาบรรณวิชาชีพการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี โดยรวม ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด และด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 4) ความเชี่ยวชาญการสอบบัญชีด้านการเรียนรู้อย่างไม่จบสิ้น มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี ด้านความชัดเจน และด้านความทันกาล

ดังนั้น หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตยึดหลักการบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีเกี่ยวกับหลักการ แนวคิด กระบวนการ และวิธีการบัญชี มีความรู้เกี่ยวกับการบัญชีและการบริหารต้นทุนเป็นอย่างดี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบวิชาชีพสอบบัญชี และเข้ารับการอบรม ประชุมและสัมมนาทางวิชาการ รวมถึงการทำ Work Shop เกี่ยวกับประเด็นข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพการบัญชีอย่างต่อเนื่อง มุ่งเน้นวิธีการในการรวบรวมและการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทั่วไปและแม่บทของมาตรฐานการบัญชีเป็นอย่างดี ยึดมั่นกับมรรยาทของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตตลอดเวลาที่ปฏิบัติงานการสอบบัญชี และผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญกับการปฏิบัติงานการสอบบัญชีให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รวมไปถึงพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด และพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถปฏิบัติงานตรวจสอบบัญชีในสภาพแวดล้อมของระบบข้อมูลสารสนเทศที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินธุรกิจ และมีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการสอบบัญชี จะส่งผลให้สามารถนำเสนอรายงานการสอบบัญชีด้วยความถูกต้องและครบถ้วนตามมาตรฐานการสอบบัญชี มีการนำเสนอข้อมูลที่ตรงประเด็น ไม่อ้อมค้อม และไม่คลุมเครือ เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของทุกฝ่าย รวมถึงการนำเสนอรายงานการสอบบัญชีที่มีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์เพื่อช่วยให้มีการปรับปรุงในทางที่ดีขึ้นพร้อมทั้งนำสิ่งที่ได้จากการตรวจสอบมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานต่อไป และสามารถจัดทำรายงานการสอบบัญชีที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และทันเวลา เยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพเสมอ หากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตมีการมุ่งเน้นในกระบวนการรวบรวมหลักฐานที่มีคุณลักษณะของหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี เพื่อสนับสนุนสิ่งที่ผู้บริหารได้ให้การรับรองไว้และสร้างความน่าเชื่อถือให้กับ

งบการเงิน และสร้างทักษะเกี่ยวกับวิธีการค้นหาหลักฐานสอบบัญชีให้มีความเพียงพอและเหมาะสม เพราะหลักฐานการสอบบัญชีสามารถช่วยเพิ่มศักยภาพของวิธีการตรวจสอบงบการเงินได้ จะส่งผลให้นำไปสู่ความมีคุณภาพของการสอบบัญชีและเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้นได้ ซึ่งผู้สอบบัญชีรับอนุญาตจำเป็นต้องเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของหลักฐานการสอบบัญชีในด้านต่าง ๆ เพื่อจะทำให้ระบบการตรวจสอบมีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้ผู้สอบบัญชีมีรายงานการตรวจสอบที่มีคุณภาพ และมีความถูกต้องเชื่อถือได้ ตามมาตรฐานบัญชีที่รับรองทั่วไป และนำไปปฏิบัติเพื่อปรับปรุงพัฒนาวิธีการสอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพต่อไป และหากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตให้ความสำคัญกับการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และขั้นตอนการดำเนินงานไว้อย่างชัดเจนก่อนเริ่มดำเนินการตรวจสอบ ตามลำดับความสำคัญ และวิธีการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน และเป็นระบบจึงจะทำให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และการดำเนินงานการประสานและขอความร่วมมือกับกิจการในการปฏิบัติงานตรวจสอบตามระยะเวลาที่กำหนด ทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความไม่เข้าใจกัน และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานนำผลประเมินมาวิเคราะห์และปรับปรุงแผนปฏิบัติงานทำให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพของวิธีการตรวจสอบงบการเงินได้ จะนำไปสู่ความมีคุณภาพของการสอบบัญชีและเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการตรวจสอบมากยิ่งขึ้นได้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานไปสู่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการสอบบัญชีต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาอิทธิพลของความรู้ความสามารถ คุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี และความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่มีรายได้สูง ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้การปฏิบัติงานนั้นเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด อันส่งผลให้เกิดคุณภาพในการสอบบัญชี
2. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรมุ่งเน้นในส่วนของคุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดี โดยการตระหนักถึงศักยภาพในการนำหลักฐานการตรวจสอบที่มีความเพียงพอ เชื่อถือได้ และเกี่ยวข้องับรายการที่ตรวจสอบเพื่อนำมาแสดงความคิดเห็นในงบการเงิน รวมถึงการมุ่งมั่นศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินคุณลักษณะของหลักฐานการสอบบัญชีของหน่วยงานที่รับตรวจ
3. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรมุ่งมั่นถึงความสำคัญความสามารถทางการบริหารงานการสอบบัญชีโดยการพัฒนาการวางแผน การปฏิบัติงานตรวจสอบให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด กำหนดวิธีการในการประเมินผลและประเมินผลการตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ ปรับปรุงเพื่อใช้ในการพัฒนาการตรวจสอบ และนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติงานตรวจสอบที่ก่อให้เกิดคุณภาพในการสอบบัญชี

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรทำการวิจัยแนวเดียวกันนี้กับคุณภาพด้านอื่น ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสอบบัญชี เพื่อจะได้นำผลการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนางานสอบบัญชีให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารและดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต
2. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น ผู้สอบบัญชีภาษีอากร เพื่อศึกษาอิทธิพลด้านการตรวจสอบภายใน การควบคุมภายใน อันจะส่งผลต่อการดำเนินงานสอบบัญชี ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

- ทิพวรรณ ศรีมาตร. (2555). ผลกระทบของคุณลักษณะหลักฐานการสอบบัญชีที่ดีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- นิพันธ์ เห็นโชคชัยชนะ และ ศิลปพร ศรีจันเพชร. (2554). การสอบบัญชี. กรุงเทพฯ: ทีพีเอ็น เพรส.
- บุญช่วง ศรีธรรมาภรณ์. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างความเชี่ยวชาญการสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- ปาริชาติ สมภาร. (2555). ผลกระทบของความสามารถทางการบริหารงานที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย. (วิทยานิพนธ์บัญชีมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม.
- สมพงษ์ พรอุปถัมภ์. (2545). การสอบบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมนิติ เพรส.
- _____. (2551). การสอบบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พัฒนาการบริหารธรรมนิติ.
- สุวิมล ว่องวานิช และ นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2546). แนวทางการให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาวิชาชีพบัญชี. (2560). ข้อมูลของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2560, จาก https://eservice.fap.or.th/fap_registration/cpa-contact-list
- Asker, Devid A., Kumar, V ans Say and George, S. (2001). *Marketing Research*. New York: John Wiley and Son.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making*. 4th ed. New York: John Wiley and son.
- Hair, J. et al. (2006). *Multivariate data analysis (6th ed.)*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.